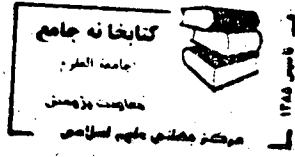

مجلس شورای اسلامی ایران

پایان نامه کارشناسی ارشد

گروه فلسفه و کلام

حقیقت توحید و شرک

استاد راهنما:

حجة الاسلام دکتر محمد باقر قیومی

استاد مشاور:

حجة الاسلام دکتر حسن زمانی
حجة الاسلام و المسلمین کاشفی

دانش پژوه:

محمد اکرم

سال تحصیلی ۸۳-۱۳۸۲

کتابخانه جامع مرکز جهانی علوم اسلامی

شماره ثبت: ۱۱۶۵

تاریخ ثبت:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

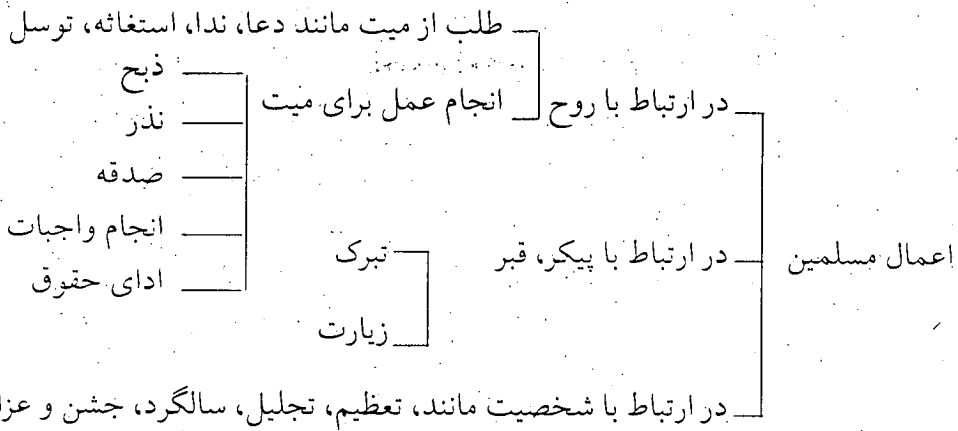
چکیده مطالب

برای تبیین، حقیقت توحید و شرک و رد شبهات وهابیت در این زمینه، ابتدا توحید و ملاکات شرکت از دیدگاه تشیع و سپس توحید و ملاکات شرک از دیدگاه وهابیت مورد بررسی قرار گرفت. مکتب اهل بیت: در باب، مفهوم توحید و شرک و مراتب آن حقایق عمیق و ظریفی را عرضه کرده است. در این مکتب، توحید عبارت است از اعتقاد قطعی به «و خدا نیست و یکتائی خداوند در ذات، صفات و افعال خویش و عمل کردن بر اساس این اعتقاد در توحید نظری وحدت حقه حقیقیه و عینیت صفات با ذات (وحدت خارجی) مطرح است و در بحث صفات خبریه تشبیه، تجسیم و تعطیل را از ذات حق تعالی نفی کرده است و به پیروی از امامان معصوم راه تأویل عقلی را در پیش گرفت. در توحید افعالی (خالقیت و ربوبیت) و حتی توحید در استعانت، ملاک و عنصر اصلی توحید و شرک بعنوان اعتقاد استقلال و عدم استقلال نسبت به مؤثر و مدعومه مطرح است و در توحید عبادی عنصر اصلی تشکیل دهنده عبادت (=انجام عمل با اعتقاد الوهیت نسبت به معبود) بعنوان مبنائی شیعه در این زمینه ارائه شد.

اما بیانی که علمای وهابیت به پیروی از علمای سلفیه در توحید نظری ارائه کرده اند ریشه دقیق علمی ندارد و حتی بعضی از لوازم عقیدتی در آموزه های توحیدی وهابیت منتهی به جسمانیت و تشبیه است. در عین حال وهابیان به شدت تشبیه، تجسیم و تعطیل را نفی می کنند و تأویل را بعنوان ظعن بر شیعه وارد می کنند لذا به این نتیجه می رسیم که وهابیت از جهت بیان، تشبیه و تعطیل را نفی می کنند اما عملاً مبتلا به تعطیل می شوند.

در تعریف عبادت چند دستگی علمای وهابیت وجود دارد که برای آنها مشکلاتی ایجاد کرده است ما چند نوع تعاریف عبادت از کتب وهابیت ذکر کردیم و سپس عنصر اصلی تحقق عبادت را بعنوان مبنای مختارشان بیان کردیم و آن عبارت از «انجام عمل با خضوع تام و محبت تام» است و کسانی که عنصر اعتقاد را در عبادت پذیرفته اند در هنگام اتهام شرک بر اعمال مسلمین از مبانی نظری خود دست بر می دارند و از ابزارهای دیگر استفاده می کنند که ریشه نظری و منطقی حتی در عقاید خودشان ندارد. بعد از بررسی در آثار وهابیت، این نتیجه بدست آمده که بیشتر نزاع و اتهام شرک از طرف وهابیت بر اعمال مسلمین بلاخص شیعیان در اعمالی است که مربوط به اولیای

خدا پس از مرگ است و اعمال مسلمین در این باب در چند دسته تقسیم می‌شود.

بعد از تعیین محل نزاع، بر نقطه افتراق، استدلالات عقلی و ادله شرعی اقامه شده و نشان داده شد که مبانی و ملاکات شرک از دیدگاه وهابیت خلاف عقل، شرع، سیره صحابه، و جمهور مسلمین است و هم در نحوه تطبیق ملاکات بر اعمال مسلمین اشتباه رخ داده است و این نتیجه‌ی برداشت غلط از اعمال مسلمین در ارتباط با اولیای خدا پس از مرگ است و بیشتر اتهاماتی که بر شیعه وارد شده بعلت عدم آشنائی آنها از مبانی و ملاکات توحید و شرک از دیدگاه تشیع است. برای نقد مبانی و ملاکات شرک وهابیان بعضی از اصول عام ذکر شد و بعضی از لوازم عقیدتی شرک آمیز وهابیت بعنوان طعن بر آنها وارد شد و این بخاطر این است که اگر قرار باشد، مکتبی بنابر لوازم عقیدتی مکتب دیگر، اهل آن مکتب را تکفیر کند (البته روش ما این نیست) وهابیان مستحق‌تر به این امر هستند. در آخر فصلی بعنوان مبارزه ائمه و علمای شیعه با انحرافات و خرافات مطرح شد و مقصود در این بحث این است که، کسانی فکر نکنند که فقط وهابیان مدافعان توحیداند و در این زمینه حساسیت دارند بلکه درحقیقت شیعیان پاسدار مکتب توحید بوده و هستند و در طول تاریخ با دسیسه‌های دشمن‌ان احياناً اگر در مسیر تشیع انحرافی رخ داده ائمه و علمای شیعه فوراً به مبارزه برخاستند و تا حد جان جلو رفتند.

در ابتدا بعنوان مقدمه اهمیت بحث و سیره تاریخی بحث توحید و شرک نزد سلفیه و وهابیت ذکر شد و اصطلاح‌شناسی و بعضی از پیش فرضها در کلیات مطرح شد.

- مرکز جهانی علوم اسلامی مسؤول عقایدی که

نویسنده در این پایان نامه اظهار کرده است،

نمی باشد.

- استفاده از این اثر با ذکر منبع بلامانع است.

تقدیر و تشکر

من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق

لازم می دانم از استاد عزیز حجة الاسلام و المسلمین دکتر قیومی (مد ظله) که رهنمودهایشان

موجب تسهیل این امر خطیر گردیده، تشکر و قدردانی نمایم همینطور از محضر مبارک

حجة الاسلام و المسلمین آقای دکتر زمانی دامت برکاته و حجة الاسلام و المسلمین آقای کاشفی

زیدیت عنایاته هم تشکر و سپاس صمیمی خود را ابراز می دارم و از بارگاه منان صحت و سلامتی

و توفیقات این بزرگان را می خواهم.

تقديم به:

به محضر ولی عصر عجل الله فرجه الشريف

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۴	تقدیر و تشکر
۵	تقدیم به:
۶	چکیده مطالب

فصل اول: کلیات

۱	۱- مقدمه
۱	۱-۱- ضرورت موضوع
۵	۱-۲- روش تحقیق
۵	۱-۳- اهداف تحقیق
۶	۱-۴- محدودیتهای تحقیق
۶	۱-۵- تاریخچه بحث توحید و شرک نزد سلفیه
۶	۱-۵-۱- مرحله اول (دوران بنیادین)
۱۰	۱-۵-۲- مرحله دوم (دوران تکامل)
۱۲	۱-۵-۲-۱- ابن تیمیه و توحید و شرک
۱۳	۱-۵-۲-۲- طغیان فکری ابن تیمیه
۱۴	۱-۵-۲-۳- تالیفات ابن تیمیه
۱۴	۱-۵-۳- مرحله سوم (انتقال)
۱۵	۱-۵-۴- مرحله چهارم (تبلور)

- ۱۶ ۵-۵-۱ - مرحله پنجم (اعتدال)
- ۱۷ ۲ - توحید در ادیان آسمانی
- ۱۹ ۳ - اهمیت توحید در اسلام
- ۲۱ الف) توحید اساس اعتقاد اسلامی
- ۲۱ ب) توحید محور نظام ارزشی اسلام
- ۲۲ ۴ - اصطلاح‌شناسی
- ۲۲ الف) توحید در لغت
- ۲۳ ب) توحید در اصطلاح
- ۲۳ ۵ - اقسام کلی توحید

فصل دوم توحید از دیدگاه تشیع

- ۲۵ باب اول: اقسام توحید در فلسفه
- ۲۵ ۱ - اجمال
- ۲۶ ۲ - تفصیل
- ۲۶ ۲-۱ - توحید در وجوب وجود
- ۳۰ ۲-۲ - توحید به معنای بساطت و نفی ترکیب
- ۳۱ ۲-۳ - توحید به معنای نفی مغایرت صفات با ذات
- ۳۱ ۲-۴ - توحید در خالقیت
- ۳۲ ۲-۵ - توحید در فاعلیت حقیقی (توحید در افاضه وجود)
- ۳۳ باب دوم: توحید در کلام شیعه

- ۳۳ ۱- جایگاه بحث توحید در ساختار علم کلام
- ۳۳ ۲- اقسام توحید نظری در کلام شیعه
- ۳۴ ۲-۱- توحید ذاتی
- ۳۵ ۲-۲- توحید صفاتی
- ۳۵ ۲-۲-۱- بحث توحید صفاتی در گذر تاریخ
- ۳۶ ۲-۲-۲- توحید صفاتی در روایات
- ۳۷ ۲-۲-۳- نه تشبیه و نه تعطیل
- ۳۸ ۲-۲-۴- صفات خبریه و ضرورت تأویل
- ۴۰ ۲-۲-۵- نفی تشبیه در روایات
- ۴۱ ۲-۳- توحید افعالی
- ۴۲ الف) توحید در خالقیت و ملاک شرک در آن
- ۴۲ ب) توحید در ربوبیت و ملاک شرک در آن
- ۴۳ ج) توحید در تشریح و حاکمیت
- ۴۴ د) توحید در الوهیت
- ۴۵ ۳- توحید عملی در کلام شیعه
- ۴۵ ۳-۱- تاثیر اعتقاد در عمل
- ۴۵ ۳-۲- توحید در عبادت
- ۴۶ ۳-۲-۱- توحید عبادی در میان مسلمانان
- ۴۶ ۳-۲-۲- عبادت از دیدگاه شیعه

- ۴۷ ۱-۲-۳- تعریف عبادت از نظر شیخ طوسی
- ۴۸ ۲-۲-۳- عبادت از دیدگاه شیخ طبرسی
- ۴۹ ۳-۲-۳- تعریف عبادت از دیدگاه علمای معاصر شیعه
- ۴۹ ۴-۲-۳- عنصر اساسی تشکیل دهنده عبادت از دیدگاه تشیع
- ۵۱ ۳-۳- توحید در استعانت
- ۵۲ ۱-۳-۳- ملاک شرک در توحید در استعانت
- ۵۲ ۲-۳-۳- استعانت از اولیاء و استعانت از اصنام
- ۵۳ ۴-۳- توحید در اطاعت
- ۵۳ ۵-۳- توحید در محبت
- ۵۴ ۶-۳- توحید در توکل
- ۵۵ ۷-۳- توحید در دعا
- ۵۶ باب سوم: توحید در عرفان شیعه
- ۵۶ ۱- وحدت وجود در توحید عرفان
- ۵۶ ۲- اقوال در وحدت وجود
- ۵۸ ۳- ارتباط وحدت وجود با توحید در عرفان
- ۶۰ ۴- تعریف توحید عند العرفاء
- ۶۰ ۵- اقسام و مراتب توحید در عرفان

فصل سوم: توحید از دیدگاه وهابیت

- ۶۴ ۱- اقسام و مراتب توحید از دیدگاه وهابیت

- ۶۴ ۲- توضیح اجمالی اقسام سه گانه توحید از دیدگاه وهابیت.
- ۶۷ ۳- توضیح تفصیلی اقسام سه گانه توحید از دیدگاه وهابیت
- ۶۷ ۳-۱- توحید اسماء و صفات
- ۶۸ ۳-۲- توحید ربوبی
- ۶۹ ۳-۳- توحید در الوهیت (توحید در عبادت)
- ۷۰ ۳-۳-۱- عبادت از دیدگاه وهابیت
- ۷۱ ۳-۳-۲- عبادت از دیدگاه ابن تیمیه
- ۷۵ ۳-۳-۳- عبادت از دیدگاه ابن قیم
- ۷۵ ۳-۳-۴- عبادت از دیدگاه محمد بن عبدالوهاب
- ۷۹ ۳-۳-۵- تعریف عبادت از متاخرین وهابیت
- ۸۱ ۳-۳-۶- استدراکی در دیدگاه ابن تیمیه، ابن قیم و محمد بن عبدالوهاب
- ۸۳ ۳-۳-۷- دو دستگی متفکران وهابیت در مبانی فکری
- ۸۴ ۳-۳-۸- نتیجه بحث در مورد دیدگاه وهابیت در تعریف عبادت
- ۸۶ ۳-۳-۹- توحید عبادی از دیدگاه وهابیت
- ۸۹ ۳-۳-۱۰- ملاک و عنصر اصلی در تحقق شرک عبادی از دیدگاه وهابیت
- ۹۰ ۳-۳-۱۱- دلایل وهابیت بر مبنای مختارشان

فصل چهارم: تعیین محل نزاع بین شیعه و وهابیت در باب توحید و شرک

- ۹۳ ۱- موارد نزاع در توحید نظری
- ۹۴ ۱-۱- موارد نزاع در ذات و صفات

- ۹۷ ۱-۱-۱ - نفی تشبیه در عقیده وهابیت
- ۹۸ ۱-۱-۲ - تأویل صفات خیریه در عبارات وهابیت
- ۱۰۱ ۱-۱-۳ - دیدگاه شیعه در صفات خیریه
- ۱۰۲ ۱-۲ - محل نزاع در توحید ربوبی
- ۱۰۲ ۱-۲-۱ - نزاع در مفهوم
- ۱۰۳ ۱-۲-۲ - نزاع در مصداق
- ۱۰۴ ۱-۲-۳ - تأثیر اذن خدا در رفع شرک در وساطت فیض
- ۱۰۵ ۱-۲-۴ - نزاع در شرک مشرکین عصر جاهلی
- ۱۰۸ ۲ - موارد نزاع در توحید عملی
- ۱۰۹ ۲-۱ - نزاع کبروی در توحید عبادی
- ۱۱۱ ۲-۲ - نزاع صغروی در توحید عبادی
- ۱۱۲ ۲-۲-۱ - محور نزاع
- ۱۱۲ ۲-۲-۲ - تنويع اعمال
- ۱۱۳ ۲-۲-۳ - اساس مبنی در اتهام شرک
- ۱۱۳ (مرگ از دیدگاه وهابیان)
- ۱۱۵ ۲-۳ - تعیین محل نزاع در اعمال مسلمین
- ۱۱۵ ۲-۳-۱ - نوع اول: (طلب از ارواح مانند توسل، شفاعت)
- ۱۱۸ ۲-۳-۲ - نوع دوم (اعمال مسلمین برای ارواح مانند ذبح و نذر)
- ۱۲۰ ۲-۳-۳ - نوع سوم: (اعمال مسلمین در ارتباط با پیکر و قبر مانند تبرک و زیارت)

۱۲۱ ۱-۳-۲- محل نزاع در تبرک

۱۲۳ ۲-۳-۳- ملاک شرک در تبرک

۱۲۴ ۲-۳-۳- محل نزاع در زیارت

فصل پنجم الف) اصول کلی برای نقد مبانی وهابیت

ب) نقد و بررسی مبانی وهابیت در توحید نظری

۱۲۹ الف) اصول کلی برای نقد مبانی وهابیت

۱۲۹ ۱- قرآن کریم سند محکم و قطعی

۱۳۲ ۲- جرح و تعدیل

۱۳۵ ۳- تعارض اخبار و معیار سنجش

۱۳۷ ۴- ذوق بلاغی

۱۳۹ ۵- احکام ضروری و اجتهادی:

۱۴۱ ۶- الزامات لفظی در قالبهای فکری

۱۴۳ ۷- نیت، ملاک تمایز اعمال

۱۴۴ ۸- اصالت الاباحه و اصالت الصحه

۱۴۵ ۹- سهولت ورود و صعوبت خروج از اسلام

۱۴۸ ۱۰- بدعت و نوآوری

۱۵۱ ۱-۱۰-۱- بدعت خوب و بد

۱۵۲ ۲-۱۰- ملاک تشخیص بدعت از سنت

۱۵۳ ۳-۱۰- نوآوریهای منطبق بر عمومات و نفی بدعت

- ۱۱- تعقلی بودن اصول دین ۱۵۴
- ۱۲- وضوح مفهومی در اصل دین ۱۵۶
- ب) نقد و بررسی مبانی وهابیت در توحید نظری ۱۵۶
- لوازم عقیدتی وهابیت در توحید نظری ۱۵۶
- ۱- جسمانیت لازمه نزول و جهت ۱۵۷
- ۲- تعطیل در نفی تأویل ۱۵۷
- ۳- وهابیان و شرک در تشریح ۱۵۹
- ۴- وهابیت و شرک در طاعت ۱۶۱
- ۵- وهابیت و شرک در حاکمیت ۱۶۱

فصل ششم: نقد و بررسی مبانی و ملاکات شرک از دیدگاه وهابیت در توحید عملی

- ۱-۱- اشکالات بر تعاریف عبادت از دیدگاه وهابیت ۱۶۵
- دسته اول: عبادت محبت تام، خضوع تام و تذلل تام است ۱۶۵
- دسته دوم - عبادت یعنی طاعت ۱۶۷
- دسته سوم - دعا و طلب عبادت است ۱۶۸
- ۱-۲- نقد بر تفسیر توحید عبادی از دیدگاه وهابیت ۱۶۹
- (اشکالات بر مبانی وهابیان در تحلیل توحید عبادی) ۱۶۹
- ۱-۲-۱- تعقلی نیست ۱۶۹
- ۱-۲-۲- جامع و مانع نیست ۱۷۲
- ۱-۲-۳- عدم وضوح مفهومی ۱۷۳

- ۱۷۶ ۴-۲-۱- مرز توحید و شرک نیست
- ۱۷۸ ۵-۲-۱- ملاک تمایز حسن فاعلی
- ۱۸۳ ۶-۲-۱- توحید عملی و حسن و قبح عقلی
- ۱۸۴ ۷-۲-۱- تعارض این مبنا با قرآن
- ۱۸۵ ۸-۲-۱- مبنای مذکور خلاف سیره صحابه
- ۱۸۶ ۳-۱- نقد دیدگاه وهابیت در تحلیل اذن خدا
- ۱۸۶ ۱-۳-۱- ارشاد نه دگرگونی
- ۱۸۷ ۲-۳-۱- خضوع تام در برابر ذات نبی و تحلیل اذن خدا
- ۱۹۱ ۲- اتهام تشبیه اعمال مسلمین به اعمال مشرکین عصر جاهلی
- ۱۹۳ ۱-۲- شرک مشرکین در عقیده و عمل
- ۱۹۴ ۱-۱-۲- مشرکین و شرک در توحید ذاتی
- ۱۹۵ ۲-۱-۲- مشرکین و شرک در توحید در خالقیت
- ۱۹۵ ۳-۱-۲- مشرکین و شرک در توحید ربوبی
- ۱۹۷ ۴-۱-۲- مشرکین و اعتقاد به تفویض
- ۱۹۸ ۵-۱-۲- مشرکین و شرک در تشریح و طاعت
- ۲۰۰ ۶-۱-۲- مشرکین و شرک در حاکمیت
- ۲۰۰ ۷-۱-۲- مشرکین و شرک در عبادت
- ۲۰۱ ۲-۲- نقد و بررسی
- ۲۰۲ ۱-۲-۲- دلیل اول

۲۰۳ ۲-۲-۲ - دلیل دوم.

فصل هفتم: نقد و بررسی تطبیق مبنای وهابیان بر اعمال مسلمین

۲۰۸ اعمال مسلمین در ارتباط با اموات

۲۰۹ باب اول - طلب از اولیای خدا پس از مرگ

۲۱۰ ۱ - ملاکات شرک در طلب از ارواح از دیدگاه وهابیت

۲۱۳ ۲ - نقد و بررسی

۲۱۹ ۳ - امکان ارتباط با اموات در شواهد نقلی

۲۲۱ ۳-۱ - شواهد قرآنی

۲۲۱ ۳-۲ - شواهد حدیثی

۲۲۱ ۳-۲-۱ - سخن رسول خدا با مقتولین کفار در بدر

۲۲۳ ۳-۲-۲ - احادیث سماع الاموات

۲۲۳ ۳-۲-۳ - احادیث دعای قبرستان

۲۲۴ ۳-۲-۴ - سلام بر رسول خدا در نماز یا ضمیر خطاب

۲۲۵ ۳-۲-۵ - دستور تلقین

۲۲۵ ۳-۲-۶ - سیره سلف صالح

۲۲۶ ۴ - کلمات و فتاوی بعضی از دانشمندان اهل سنت درباره ارتباط با عالم برزخ

۲۲۷ ۵ - بررسی حدیث انقطاع عمل

۲۲۸ ۶ - اثبات علم و قدرت نبی پس از مرگ

۲۳۱ ۷ - اعتقاد به سلطه غیبیه برای غیر خدا و نفی شرک

- ۲۳۲ ۷-۱- تحقیق در مسئله و رد شبهات و هابیت
- ۲۳۴ ۷-۲- اولیای الهی و سلطه غیبیه
- ۲۳۵ ۷-۳- کرامات اولیا پس از مرگ (ثبوت و اثبات)
- ۲۳۷ ۷-۴- کلمات اعلام اهل سنت درباره کرامات اولیا پس از مرگ
- ۲۳۸ ۸- اعتقاد علم غیب برای غیر خدا و نفی شرک
- ۲۴۱ ۹- اعتقاد به عمل خارق العاده و نفی شرک
- ۲۴۲ باب دوم: (دعا و نفی شرک)
- ۲۴۲ ۱- دعا و ندا و نفی شرک
- ۲۴۲ ۱-۱- عنصر عبادی دعا و مبنای و هابیت
- ۲۴۴ ۱-۲- داوری
- ۲۴۶ ۱-۳- کلام حسن بن علی سقاف شافعی
- ۲۴۷ ۲- الاستغاثه بالمیت و نفی شرک
- ۲۴۷ ۲-۱- فرق بین استغاثه و دعا
- ۲۴۸ ۲-۲- ملاک شرک در استغاثه
- ۲۴۹ ۲-۳- نقد و بررسی
- ۲۴۹ ۲-۴- نقد ملاک شرک عبادی
- ۲۵۰ ۳- توسل (طلب طلب از خدا)
- ۲۵۰ ۳-۱- صورتهای مختلف توسل
- ۲۵۳ ۳-۲- نقد ملاکات شرک در توسل از دیدگاه و هابیت

- ۳-۳- کلمات اهل سنت درباره توسل به روح مطهر نبی (توسل به ذات و به حق) .. ۲۵۶
- ۳-۴- توسل از دیدگاه علمای دیوبند ۲۵۷
- ۳-۵- نقد ملاکات شرک از صورت چهارم (قسم دادن به منزلت نبی) ۲۵۸
- ۳-۶- فتاوی فقیهان اهل سنت ۲۶۰
- ۳-۷- نظر امام خمینی رضوان الله تعالی علیه ۲۶۱
- ۳-۸- نتیجه گیری ۲۶۱
- ۳-۹- اشکالات بر توسل و پاسخ آن ۲۶۳
- ۴- شفاعت ۲۶۵
- ۴-۱- محل نزاع در شفاعت ۲۶۵
- ۴-۲- ملاکات شرک در طلب شفاعت از نبی ۲۶۵
- ۴-۳- تحقیق در مساله ۲۶۷
- ۴-۳-۱- اذن شفاعت در روایات ۲۶۸
- ۴-۳-۲- طلب شفاعت از اموات و نفی شرک ۲۷۰
- ۴-۳-۳- طلب از نبی بعد از وفات در سیره صحابه ۲۷۲
- ۴-۳-۴- کتابهای در مورد طلب (توسل، استغاثه، شفاعت، دعا) ۲۷۳
- ۴-۳-۴-۱- کتابهای اهل سنت در این مورد ۲۷۳
- ۴-۳-۴-۲- کتابهای شیعه در این مورد ۲۷۳
- ۴-۳-۵- کلمات اهل سنت درباره طلب از ارواح پاکان ۲۷۳

فصل هشتم: اعمال مسلمین برای اولیای خدا پس از مرگ

- باب اول - اعمال مسلمین برای ارواح ۲۷۷
- ۱ - صورت مسئله ۲۷۷
- ۲ - موارد اتفاق ۲۷۸
- ۳ - نقد و بررسی: اعمال مسلمین برای ارواح مقدسه و نفی شرک ۲۸۰
- ۳-۱ - دلیل اوّل ۲۸۰
- ۳-۲ - دلیل دوم ۲۸۲
- ۳-۳ - دلیل سوم ۲۸۳
- ۴ - ذبح بر سر قبر ۲۸۴
- ۵ - بهره مندی اموات از اعمال زنده‌ها ۲۸۵
- باب دوم: اعمال مسلمین مربوط به پیکر، قبر، مشاهد مشرفه ۲۸۸
- نوع اول: تبرک ۲۸۸
- ۱ - تبرک به رسول خدا در حال حیات ۲۹۰
- ۲ - تبرک به رسول خدا بعد از وفات ۲۹۰
- ۳ - موارد شرک در تبرک از دیدگاه وهابیت ۲۹۱
- ۴ - محل نزاع در تبرک ۲۹۲
- ۵ - ماهیت تبرک و نفی شرک ۲۹۳
- ۱-۵ - اثبات مدعی اول ۲۹۵
- ۲-۵ - اثبات مدعی دوم ۲۹۹
- ۳-۵ - اثبات مدعی سوم ۳۰۱